

תוכן עניינים מפורט

3	תוכן עניינים מקוצר
5	שלמי תודה
7	רשימת קיצורים
		הקדמות:
15	השופט חיים כהן
19	פרופ' זאב פלק
21	מבוא
		www.bursi.co.il
25	פרק ראשון: השתתפות הילד בהחלטות בענינו
27	1. התפתחות תפיסת הילדות
28	2. התחרות בין-מקצועית על רווחת הילד
28	3. בין הגנה לשליטה
29	4. הקושי בהכרעה בדבר טובת הילד
30	5. טובת הילד כמושג טעון ערכית הלכה למעשה
32	6. שיקולים ערכיים בהכרעות משמורת בהקשר הישראלי
33	7. טובת הילד כקונצפט קוהרנטי
34	8. הילד כשותף טבעי לקבלת החלטות
34	9. השלכות חיוביות של שיתוף הילד בקבלת החלטות
35	10. האם שיתוף מכוון של הילד בקבלת החלטות יוצר קונפליקטים?
35	11. מהי אי כשירות DE JURE?
36	12. חוסר המיתאם בין כשירות DE JURE לבין כשירות DE FACTO
37	13. שיתוף הילד כ"בטוחה" להגנה על טובתו
37	14. הגבלות על כוח ההכרעה ההורי
38	15. "כל חד וחד וחד לפי חורפיה": הכרה בכשירותו המתפתחת של הילד
40	16. הבגיר כ"ילדו של..."
40	17. המבוכה המשפטית באשר למעמדו של המתבגר

18.	המצב המשפטי כבבואת השינויים בתפישת הילדות	41
19.	זכות הילד להישמע ולהשתתף בקבלת החלטות באמנה	41
20.	דבר זכויות הילד	41
20.	רעיון הכשירות המתפתחת באמנה בדבר זכויות הילד	42
21.	הילד כפרוטגוניסט	42
22.	גישות שונות לכשירות הילד	43
23.	שיתוף הילד כחלק מיחידה משפחתית	44
24.	סמכות הורית וקטינות כמושגים משלימים	45
25.	"לתיקוני שדרתיך ולא לעיוותיך"; גבולות הסמכות ההורית	45
26.	סכסוך המשמורת כמצב של ניגוד עניינים פוטנציאלי	45
27.	הקשיים המצטברים ביישומו של עקרון טובת הילד	46
28.	שיתוף מרצון בקבלת החלטות	47
29.	המחוקקים כחיל חלוץ בשינוי בתפישת הילד	48
30.	סכנות הגישה הפטרנליסטית המסורתית	48
31.	מימד הזמן בפירוד	49
32.	מרכיביו של הסדר המשמורת	49
33.	הילד כקורבן פוטנציאלי של הפירוד	50
34.	הסדרי המשמורת כשיקוף של אינטרסים כלכליים בלבד	50
35.	קשיים בשיתוף הילד בקביעת משמורתו	51
36.	הילד – לא עוד קניין?	51
37.	ההבניה היריבותית של ההליך המשפטי	52
38.	מוגבלות המשפט בהגנה על טובת הילד	55
39.	הילד – קורבן הכרחי של הפירוד?	55

פרק שני: הפירוד בין ההורים מנקודת מבטו של הילד

57	
60	א. מבוא
40.	ההצדקה לפרק זה	60
60	ב. הפירוד כמשבר פוטנציאלי בחייו של הילד
41.	המשכיות אגב שינוי	60
42.	המעבר להורות בפירוד	60
43.	מודל הפירוד המצוי	61
44.	הגדרה מחדש של המשפחה	61
45.	עוד על השפעות הפירוד על הילד	62
46.	הסתגלות הילד לפירוד	63
47.	מאפייני משפחתו של הילד בסיכון	64

65	ג. תשומות הילד לתהליך הפירוד	65
65	התנסות הילד בהליך המשפטי	48
66	על הכשירות DE FACTO להשתתף בקביעת המשמורת	49
67	היתכן מבחן כללי של כשירות?	50
69	האם שיתוף הילד בר-ביצוע?	51
70	התבטאות הילד כהיגד פסיכולוגי טעון בירור	52
	שמיעת הילד וביאור החלטת בית המשפט והנמקתה	53
71	כהיבטים של שיתוף הילד	71
72	רווחים פוטנציאליים של הילד מקשר עם איש טיפול	54
73	גישור-מזור סופי למצוקתו של הילד?	55
75	פרק שלישי: בחינת חוזיותו של הסכם המשמורת	75
77	חזקת ההסכמה הראשונית של ההורים	56
	היעמוד בתוקפו ויתור הורה על מעמדו כמשמורן,	57
78	אף בניגוד לעקרון טובת הילד?	78
79	תוקפו של הסדר המשמורת – תיאור פורמלי של הדין הנוהג	58
79	הסכם המשמורת כחווה בר אכיפה	59
80	ייחודה של הביקורת המשפטית על הסכם המשמורת	60
80	תוקפו של הסכם המשמורת הלכה למעשה	61
81	הסכמת הילד – פעולה משפטית?	62
84	הסכם המשמורת – "מפגש רצונות" במובן דיני החוזים?	63
85	האם מוצדקת ההכרה המשפטית בהסכם המשמורת כחווה?	64
89	הילדים כ"חיילים" בזירת המשפט האדברסרית	65
	סיכום ביניים: הביקורת השיפוטית כהתערבות בהחלטותיה	66
90	של יחידת הכרעה משפטית	90
93	פרק רביעי: ההסדר המשפטי לשיתוף הילד בקביעת משמורתו	93
95	א. מבוא	95
95	הילד – מנשוא הגנתה של החברה למשתתף בקבלת החלטות	67
96	הזכות להישמע ולהשתתף בקבלת החלטות בדינים לאומיים	68
96	שאלות הכרוכות בשיתוף הילד בקביעת משמורתו	69
97	ב. הזכות להישמע	97
97	מסגרת הדיון	70
97	הבריחה מהתמודדות עם הכרעות עקרוניות באשר לטובת הילד	71
98	טעמיה של הזכות להישמע	72

99	אנלוגיה להלכת גיליק	.73
100	שמיעת הילד הרך בשנים	.73א
101	חובת שמיעה כללית	.74
101	שמיעת הילד באמצעות מומחה מקצועי	.75
101	שמיעת הילד המוסת	.76
103	אופני שמיעת הילד	.77
104	העדה בדלתיים סגורות	.78
106	ההתחשבות בתשומותיו של הילד להליך המשפטי	.ג
106	ההתחשבות בתשומות הילד בקונטקסט היסטורי: הערות ראשוניות	.79
108	היחס שבין העדפות הילד לאלו של הוריו: מגמות שינוי	.80
109	פסק דינו של בית הלורדים האנגלי בפרשת גיליק	.81
110	השתמעויותיה האפשריות של הלכת גיליק	.82
	"אין בניו או בנותיו של אדם קנויים לו";	.83
111	קביעת המשמורת – זכות ההורים?	
116	ההורים כשלוחי הילד לתקן	.84
	השימוש המטעה במונח "רשות"	.85
116	בסעיף 15 לחוק הכשרות המשפטית	
	שינוי ביחסו של ההורה הלא משמורן לילדו	.86
116	וברגשותיו כלפי הילד	
	"בן סורר ומורה לא היה ולא עתיד להיות";	.87
117	על חובת הציות להורה ולמדינה כהורה	
119	ביטוי העדפה-הפרת חובת הציות?	.88
119	התנגדות במעשה להסדר המשמורת	.89
132	"מרדנות" הילד ושלילת מזונותיו	.90
138	השתתפות הילד בקביעת משמורתו – בין הלכה למעשה	.91
139	השתתפות הילד בקביעת משמורתו – אימתי?	.92
141	"משקל ראוי" להעדפת הילד – מס שפתיים?	.93
142	התחשבות בתשומות הילד באמצעות חוות-דעת מקצועית	.94
145	סכנות בשיתוף הילד	.95
146	מענים לסכנות בשיתוף הילד	.96
146	ראיון הילד בידי השופט – מקסם-שווא?	.97
	תשומות הילד כמשקל נגד להטיה ערכית של	.98
147	מקבלי ההחלטות בענינו	
149	נסיונות השמה כראייה לטובת הילד	.99
150	כיצד נתחשב בתשומות הילד המוסת?	.100
153	התחשבות בתשומות הילד – הפקרתו לזכויותיו?	.101

156	העדפות הילד כקואנטינדיקציה לטובת הילד	102
157	הדגמת התחשבות ראויה בתשומות הילד המוסת	103
159	התחשבות בתשומות הילד כערעור על מוסכמות יסוד	104
162	ד. ייצוג הילד	
162	הילד כמתדיין הזכאי לייצוג	105
162	הזכות לייצוג כנגזרת של הליך משפטי נאות	106
162	זהותו המקצועית של הסניגור	107
163	האם רשאי הילד לבחור סניגורו בהליך אזרחי?	108
165	ייצוג הילד – תרופת פלא למצוקתו?	109
165	שיקול הדעת במינוי אפוטרופוס לדין	110
165	ניצני ההכרה בזכות הילד לייצוג עצמאי בדין הישראלי	111
166	סכנת זיקה פסולה בין הסדר המשמורת להסדר המזונות	112
167	ההורה כנציג לקוי בסכסוך המשמורת	113
167	מטרת הייצוג המשפטי	114
168	ההצדקה לייצוג בלתי-תלוי בהורים	115
169	סינגור על הילד בידי השופט	116
171	הייחוד בייצוגו של ילד בסכסוך משמורת בין הוריו	117
171	על זכות הילד לייצוג משפטי במשפט הבינלאומי ההסכמי	118
171	העסקת עורך-הדין	119
172	תפקידו של הסניגור	120
174	יחסי הסניגור עם הורי הילד	121
176	יחסי הסניגור עם הילד	122
178	שיתוף הילד בידי סניגורו	123
179	סיכום ביניים – דיאלוג מתמשך של הילד עם סניגורו	124

181 הערת סיכום

183 הערות והארות השופט אלי שרון

191 נספחים

193	א. מסמכים בינלאומיים	
193	האמנה בדבר זכויות הילד	
215	ב. תחיקה	
217	חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו	
219	חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, התשכ"ב-1962	

233	חוק הנוער (טיפול והשגחה), התש"ך-1960
243	חוק בתי המשפט לענייני משפחה, התשנ"ה-1995
253	הצעת חוק הנוער (טיפול והשגחה) תיקון – ביטול עבירת סטטוס), התשנ"ו-1995
255	ג. פסיקה
257	ע"א 42/49, משקה נ' משקה
263	בג"צ 89/52, לורינץ נ' יו"ר ההוצאה לפועל ואח'
279	ע"א 503/60, וולף נ' וולף
289	ע"א 433/67, צבר נ' צבר
297	ע"א 653/72, יהלומי נ' יהלומי
315	בג"צ 364/87, רוטברד נ' ביה"ד הרבני האזורי ואח' (לא פורסם).
317	ע"א 238/88, יחזקאלי נ' יחזקאלי
325	ע"א 4322/90, אדלשטיין נ' אדלשטיין (לא פורסם).
329	בג"צ 2098/91, פלוני נ' פקידת הסעד ואח'
333	מפתחות
335	1. מקורות המשפט העברי
337	2. חקיקה ישראלית
338	3. חקיקה אנגלית
339	4. פסיקה ישראלית
343	5. ספרים בעברית
347	6. מאמרים בעברית
349	7. ספרים באנגלית
351	8. מאמרים באנגלית
359	9. פסיקה בריטית
361	10. פסיקה אמריקנית
361	11. מסמכים בינלאומיים
361	12. התכתבות אישית